

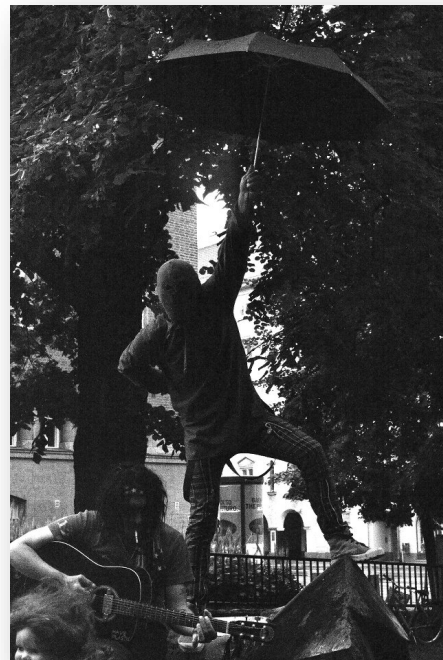

Ville-Karel Viirelaid (s. 1981), taiteilijanimeltään **Ville Karel**, on virolais-suomalainen taiteilija. Hänen kokeellinen, rajoja koskettava ilmaisunsa kulkee maalaustaiteen, grafiikan, videotaiteen ja performanssin välimaastoissa.

Ville Karel toimii tietoisesti taidekentän ulkopuolelta. Hän on kiertänyt maailmalla underground-taiteilijana ja ollut mukana useiden vaihtoehtoisten taideyhdistysten toiminnassa. Taideopinnot Ville Karel aloitti vuonna 2002 Pärnussa, Virossa, legendaarisessa Academia Non Gratassa, josta jatkoi tutkintoon Tallinnan Taideakatemiaan. Yliopistopinnot hän suoritti pääaineinaan grafiikka ja tieteidenväliset taiteet.

Ville Karel toimi aktiivisesti kymmenen vuotta kansainvälisesti tunnetussa Non Grata -taideryhmässä ja vastaanotti sen jäsenenä Viron vuotuisen taidepalkinnon vuonna 2007. Hänen teoksiaan ja esityksiään on nähty Euroopassa, Pohjois- ja Etelä-Amerikassa sekä Aasiassa. Ville Karelin työskentelyä leimaa halu rajojen tutkimiseen, mikä ulottuu läpi koko taiteentekoprosessin materiaalien valinnasta teosten esille asetteluun. Sääntöjen ja normien kyseenalaistaminen ja ennakkoluuloton asenne on saanut hänet asettumaan institutionalisoituneen ja ruohonjuuritason taiteiden välille. Taide on hänelle väylä erilaisten näkökulmien tarkasteluun ilman tarvetta yksiselitteisten vastausten löytymiselle.

Tällä hetkellä Ville Karel työskentelee pääasiallisesti taidemaalauksen ja -grafiikan parissa omia menetelmiään kehitellen. Rajojen ulkopuolelle astuminen näkyy esimerkiksi hänen tavassaan luoda ekspressiivisiä maalauksia, jotka pohjautuvat digigrafiikkaan. Eri tekniikoita yhdistelemällä syntyy Ville Karelin käsissä moniulotteisia ja -merkityksellisiä teoksia. Myös painotuotteet valmistuvat kuvataiteellisen ja taideteollisen suuntauksen väliin. Taidegraafikkona Ville Karel noudattaa omaa rosoista ja kokeilevaa tyyliään, jossa tärkeintä on liike ja prosessi. Taiteen kuuluu Ville Karelin mukaan olla voimaannuttavaa ja inhimillistä. Hän maalaa mielellään epätavallisille materiaaleille, kuten tapetille tai käytetylle rakennuslevylle. Ville Kareliin on vaikuttanut 1900-luvun taidesuuntauksista mm. dadaismi, Fluxus, maaginen realismi ja ITE-taide.

Hänelle tärkeitä teemoja ovat identiteettikysymykset, yhteiskuntakriittisyys, olemisen paineet ja ihmissuhteet, joita hän käsittelee omintakeisesti abstraktin ja konkreettisen ilmaisun yhdistelyn avulla. Ihmisenä Ville Karel on erittäin luova ja tuottelias, melankoliaan taipuva ja herkkä sekä tinkimätön laadusta ja taiteelliselle työskentelylle asettamistaan vaatimuksista. Hän haluaa tuoda taidetta ihmisten lähelle, minkä vuoksi hänen teoksiaan voi kohdata gallerioiden asemasta myös vaihtoehtoisilla paikoilla, kuten kaduilla, autiotaloissa, mielenterveysasemilla ja kirjastoissa.

Viime vuosina hän on antanut luomiselta paljon aikaansa neljälle lapselleen: Astralle, Adamille, Annelle ja Monalle.

Henkilökuva

Ville-Karel Viirelaid – taide ja elämä minun ehdoillani

Ville-Karel Viirelaid istuu nojatuolissa edessäni ja kertoo, että ahdistaa. Kädessään hänellä on Sodastream-juomapullo, josta hän kertoo juovansa matcha-teellä maustettua hiilihapotettua vettä. Vesi on lähdevettä, tietenkin.

– Hanavettä en ole juonut enää vuosiin, hän sanoo, – ja moni muukin asia kuin pelkkä veden juonti on vuosien varrella muuttunut. Toisaalta itse tunnen palanneeni siihen vakavuuteen, jolla työskentelin ja loin taidetta ennen kahtakymmentä ikävuottani.

Tästä muutoksesta haluan juuri tietää lisää. Tahdon kysyä, miltä tuntuu omistaa taiteelle koko elämänsä? Kuinka lapsuus neuvosto-Eestissä on vaikuttanut Ville-Karelin käsityksiin taiteesta? Ja mikä tärkeintä, aion selvittää, miksi Ville-Karel Viirelaidista tuli taiteilija. Mutta ensin täytyy aloittaa lapsuudesta, koska siellä koetut ahdistavat asiat ovat ajaneet hänet vaatimaan aikuisena elämältään jotain parempaa.

Todellisuuteen herääminen

– Muistan tasan tarkalleen, kun tietoisuuteni ja kysymykseni maailman järjellisyydestä heräsi, Ville-Karel kertoo. Olin kotona Eestissä köyhässä maaseutukylässä ja katselin siinä hiekkatiellä taivasta, sen loputonta sinistä väriä ja tunsin olevani erillinen sekä erilainen. Sisällä talossa isä itki Moskovan suoran televisiolähetyksen ääressä: Eesti oli itsenäistynyt. Verettömästä vallankumouksesta huolimatta

minun elämäni jatkui köyhänä ja kurjana — isä oli alkoholisti, äiti halvaantunut aivoverenvuodon seurauksena. Juhlatunnelma ei koskettanut minua, joten jatkoin elämän tarkoituksen etsintää. Jo silloin hämmästelinkin, mikä ihmisiä motivoi toimimaan, hän jatkaa.

Oli siis vuosi 1991 ja Ville-Karel 9-vuotias. Sisarukset olivat jo muuttaneet pois kotoa, ja Ville-Karel perheen kuopuksena vietti aikaansa yksin, kirjoja lueskellen ja taidetta luoden. Isä oli hillinnyt alkoholin käyttöään, mutta vaurautta se ei silti perheelle suonut. Itsenäistymisen aikoihin elettiin muutenkin aikoja, jolloin kaupassa ei välttämättä ollut paljon mitään, mitä ostaa.

– Meillä ruokana saattoi olla vain perunaa, Ville-Karel kiteyttää, – ja ehkä leipää niiden paistettujen perunoiden vierelle. Ei muuta.

Erilainen todellisuus televisiossa

Televisiosta alkoi näkyä yhä enemmän amerikkalaisia tv-sarjoja, joiden todellisuuskuvaukset olivat täysin päinvastainen kuin köyhän Eestin maaseutuihmisen elämä.

– Ne tyypit siellä telkkarissa oli ihania ihmisiä, joilla oli kavereita, ja jotka hengailivat rannalla ja olivat onnellisia, Ville-Karel kuvaa. – Minun elämässäni ihmiset kävivät töissä ja vapaa-ajalla rentoutuivat vain alkoholin avulla. Tietenkin kolhoosilla juotiin myös töissä. Lähipiirini niin äidit kuin isät joivat. Ei meillä mistään ihanasta ja onnellisesta elämästä puhuttu, Ville-Karel kuvaa.

Elämästä tuli Ville-Karelille ahdistavaa, mikä ei ole muuttunut sitten lapsuuden. Edelleen lapsuuden kokemukset näyttäytyvät sirpaleisina kokemuksina, joita ei ole pystynyt kokoamaan. Lapsuuden epäoikeudenmukainen kohtelu tuntuu edelleen pahalta ja sieltä kumpuava toivottomuus aiheuttaa masennusta.

– Se tunne, ettei minusta ole välitetty, seuraa minua edelleen, hän kiteyttää. – Välinpitämättömyyden kokemukset lapsuudessa ovat varmasti saaneet aikaan minun epäluottamukseni muuhunkin yhteiskuntaan. En voinut lapsena ymmärtää, miksi minun elämäni oli niin ankeaa ja masentavaa.

Punk ja pelastuksen kulttuuri

Noin 13–14-vuotiaana sai Ville-Karel käsiinsä nuortenlehden erikoisnumeron, jossa käsiteltiin punk-kulttuuria. Tämä lehti muutti hänen elämänsä; enää hän ei ollut yksin vaan oli muitakin, jotka jakoivat samoja ajatuksia elämästä ja yhteiskunnasta. 90-luvun muutokset Viron koko kulttuurikentällä olivat merkittäviä, ja moni asia tehtiin päinvastoin kuin aiemmin neuvostoaikana.

– Punkkarina sain aina sanoa, mistä en tykkää, Ville-Karel kertoo, – että sai sanoa “haistakaa vittu, tää on täysin järjetöntä”, ilman mitään seurauksia. Punk toi elämäni ystävät, joiden kautta tajusin, ettei vika olekaan minussa, vaan ympäröivässä yhteiskunnassa. 90-luvun Eesti-punkissa oli hyvä skene, hän kiteyttää.

Punkista löytyi vastaus Ville-Karelin tuntemuksiin elämästä. Kun elämä oli aina tuntunut pahalta, oli punkkarina oikeus sanoa se ääneen. Ja se oli vapauttavaa. Erilaiseksi itsensä tuntenut Ville-Karel sai punk-piireistä ystäviä ja hyväksyntää. Myös punk-kulttuuriin liittyvä kehon muokkaus sopi Ville-Karelille.

– Tein kaikki lävistykseni itse, niin minulla taitaa olla aika korkea kipukynnys, hän kertoo, – mutta senkin kanssa meni yli sitten jossain vaiheessa.

Tällä kommentilla hän viittaa myöhemmin tekemiinsä vaarallisiinkin performansseihin, joissa hän on muun muassa viilleillyt kehoaan. Parikymppisenä taidekoululaisena ja julkisuutta saaneena taiteilijana mukaan tuli enenevässä määrin myös alkoholi ja huumeet. Päihteiden, etenkin alkoholin, tuhoavan vaikutuksen näki Ville-Karel elämässään vasta myöhemmin, kun ystäviäkkin oli useampia menehtynyt nuorena.

Parikymppisenä hän ei siitä kuitenkaan välittänyt, mikä oli punk-ajattelun kääntöpuolia. Lisäksi Ville-Karelin äiti oli kuollut neljäntoista sairastetun vuoden jälkeen, sinä kesänä, kun syksyllä Ville-Karelin piti aloittaa 20-vuotiaana taideopinnot. Siten nuorella miehellä oli vieläkin vähemmän mitään läheisiä kytköksiä toisiin ihmisiin, ainakaan sukulaisiinsa.

Kymmenen tekemisen vuotta

Kymmeneen vuoteen 20–30 ikävuoden välillä mahtuu Ville-Karelin mukaan niin paljon, että se voisi vastata jonkun muun koko elämäntyötä. Vaihe sisälsi taideopintoja Pärnussa ja Tallinnassa, kuukausien mittaisia Euroopan läpi matkaavia kiertueita, Amerikan ja Aasian esiintymisiä, kirjojen julkaisua, rumpalin hommia omassa punk-bändissä sekä lukuisissa taidetehtaissa, -yhdistyksissä ja -organisaatioissa toimimista.

Puhumattakaan siitä, miten Ville-Karel nykyisin edesmenneen taiteilijaystävänsä kanssa valtasivat tänä päivänä arvostetulla Tallinnan Kalamajan alueella sijaitsevan talon, jossa edelleen toimii Galerii Metropol ja taiteilijakommuuni. Tai siitä, minkälaisia avantgardistisia taidenäyttelyitä hän järjesti omassa Ville-Karel Ghetto Space taidegalleriassaan.

Kun läpikäymme kaikkea tätä, on vaikea käsittää, miten hetki sitten keskustelimme haastattelunkin läpäisevästä todella rankasta tunnelmasta, joka juontuu Ville-Karelin lapsuudesta. Syy tämän kaltaiseen luomisen ja tekemisen vimmaan on kuitenkin selvä: vain taide on tuonut toivoa elämään. Lapsuuden jälkeen hän on joutunut prosessoimaan vuosia ajatuksia omasta oikeudestaan onnellisuuteen.

– En minä ihmisenä kelpaa mihinkään muuhun kuin taiteen tekemiseen, sanoo Ville-Karel, – enkä ole löytänyt mistään muualta kuin taiteesta elämälleni parempaa tarkoitusta. Jo hyvin varhain teini-ikäisenä tiesin, että minusta tulee taiteilija, ja nyt 40-vuotiaana koen, etten ala mitään muuta enää yrittämäänäkään. Vaikka olen tietenkin elämässäni kokeillut jonkin muunkin kuin taiteen tekemistä, niin vain enimmäkseen naisten takia. Viimeiset kymmenen vuotta perhe-elämää ovatkin olleet raskaita, kun on pitänyt yrittää suoriutua sellaisista asioista ja mukautua sellaisiin normeihin, joihin minua ei ole luotu.

Ville-Karel kertoo, ettei taideopiskelijana tietoisesti halunnut asettua institutionalisoituneen taidemaailman suuntaamalle taideuralle. Non Grata -koulussa ei vaihtoehtoisesti yhteiskuntaa katsovilla opettajillakaan kaikilla ollut CV:tä ja he toivat asian opetuksessa esille. Ville Karel päätti jo silloin, että häntä eivät kuraattorit paketoit taidemaailmalle miellyttäväksi ja myytäväksi.

Siitä tehdään mitä on tarjolla

Jotain hyvin olennaista Ville-Karelin maailmankatsomuksesta kiteytyy lapsuuden, silloin tällöin ainoaakin, ravinnonlähteeseen eli paistettuihin perunoihin. Hän oppi jo silloin, että siitä, mitä on saatavilla, on opeteltava tekemään hyvää. Olen saanut maistaa Ville-Karelin paistettuja perunoita monesti ja asia on juuri näin – yksinkertaisuudessaan ja maukkaudessaan loistavaa ravintoa, ja vain perunasta!

– Lapsuudessani ei tunnettu sellaista asiaa kuin viihde, Ville-Karel kertoo. Ei ollut karkkia eikä mitään kivaa perheen kanssa. Tällainen asetelma kuitenkin ruokkii luovuutta, jolloin jo lapsena totuin esimerkiksi leipomaan itse halutessani herkutella. Köyhyys ei anna vaihtoehtoja, joten se vaikuttaa luovuuteen. Tämän asian toinen puoli on sitten toivottomuuden tunnelma, mikä oli lapsuudessani aina läsnä. Koskaan lapsuuden perheessäni asiat eivät menneet parempaan suuntaan; äidin kunto heikkeni, rahat menivät aina vain ruokaan, mitään ei voinut ostaa, Ville-Karel muistelee.

Tällaisesta kuviosta on ollut vaikea päästä irti. Siitä huolimatta toivottomuuden kuvio on ollut syy ja motivaationa Ville-Karelin taiteen luomiselle ja halulle kokea itsensä hyväksyttynä. Kuulostaa melkein siltä, että mitä rankempia sirpaleita tulee haastattelussa esille, sitä suurempi on Ville-Karelin inhimillinen vaatimus tulla ihmisenä hyväksytyksi ja nähdyksi.

– Minulla on oikeastaan sellainen taistelu ollut meneillään lapsuudesta saakka, Ville-Karel pohtii, että mietin, onko minun elämäni säälistävä, tylsä ja traaginen vai onko minullakin oikeus olla onnellinen? Voiko minun elämässäni tapahtua hyviä asioita kuten Melrose Placea? Ja olen tullut siihen tulokseen, että minulla on yhtäläinen oikeus onnellisuuteen kuin kaikilla muillakin ihmisillä, Ville-Karel sanoo.

Taiteilijana oleminen

Ville-Karelin kanssa keskustellessa ei voi välttyä vapauden tematiikalta. Hänelle on tärkeää, ettei hän tunne olevansa orjuutettu, vaan saavansa elää omaa elämäänsä omilla ehdoillaan.

– Olen ajatellut, että minulle sopisi kodittoman elämä, Ville-Karel mainitsee jatkaen, että ymmärtää heitä, jotka haluavat mennä metsään ja olla vapaita siellä, etenkin tässä suomalaisessa yhteiskunnassa. Nykyään toimin mahdollisimman pitkälle omien tunteitteni mukaan. Teen sitä, mikä tuntuu hyvältä ja sitä en tee, mikä ei tunnu hyvältä. Kuulostaa radikaalilta? No, en vaan voi pullamössötellä tässä minun elämässäni, hän sanoo vakava ilme kasvoillaan.

Kysyn Ville-Karetilta, liittyykö taiteilijan vapauteen jotain vastuuta. Hän vastaa, että vastuu on katsojalla, joka voi päättää, mitä taidetta haluaa katsella. Taiteen tehtävä on hänen mukaansa tuoda näkymätöntä näkyville.

– Taiteen tekeminen on maagista toimintaa, hän sanoo. Näkymättömässä maailmassa kaikki, mikä on mahdollista, on olemassa. Sitten ihminen, kun luo, niin menee sinne näkymättömään maailmaan antennilla ja kaikista mahdollisuuksista hakee jotain ja tuo tänne puolelle sen, mikä on mahdollista. Sellaista se on. Kaikki mahdollinen on mahdollista. On ajatukset, tunteet ja teot, joita tarvitaan kaikkia, jos tahdotaan saada jotain aikaiseksi, Ville-Karel kertoo.

Kuulostaa kiehtovan yksinkertaiselta, eikö vain. Seuraavaksi haastattelun loppuun kysyn vielä kuitenkin jotain, joka ei anna kovinkaan mairittelevaa kuvaa taiteilijan ammatista. Jos vastaajana olisi joku muu kuin koko elämänsä taiteelle omistanut Ville-Karel Viirelaid, saattaisin epäillä vastauksen vilpittömyyttä. Tässä kohdin keskustelua en kuitenkaan unohda aiemmin ilmitullutta Ville-Karelin vaatimusta vapauteen ja rehellisyyttä.

– Mitä neuvoja antaisit taiteilijaksi haluavalle? minä kysyn.

– Mieluummin ei, Ville-Karel vastaa.

– No entä jos on pakko? jatkan kysymistä.

– Vain jos on pakko, Ville-Karel sanoo, ja perseennuolemistaidot pitää opetella varhaisesta iästä asti.

– Aika rankkaa, en osaa muuta vastata.

– Se on totuus, Ville-Karel hymähtää ja jatkaa, että pitää treenata, jos haluaa oikeasti menestyä. Pitää olla hyvä ihmisten tuntija ja pitää olla hyvät sosiaaliset ja bisnestaidot. Taidetaidot eivät ole niin tärkeät. Jos haluat menestyä, niin menestyminen ei tule siitä, että olisit kovin lahjakas, hän sanoo.

Juomapullo on jo aikoja sitten tyhjentynyt ja tunnen olleeni yhdellä uskomattomalla aikamatkalla läpi neuvosto-Eestin maaseudun kohti näkymättömiä todellisuuksia edessä istuvan taiteilijan kanssa. Ei ole lainkaan kaukaa haettua kuvailla Ville-Karelia shamanistiseksi monien mahdollisuuksien luojaksi. Päälimmäisenä jää mieleeni Ville-Karelin voimaannuttava puhe ihmisarvosta, joka koskettaa meitä jokaista. Hänen mukaansa ihmiselämä on arvokas ja tärkeä, ja jokaisella pitää olla oikeus toteuttaa oman näköistään elämää. Kiitos Ville-Karel kaikista hienoista ajatuksistasi tässä haastattelussa.

Teksti: K.V.

